

TYÖNEUVOSTO

LAUSUNTO

TN 1477-19

Bulevardi 6 D, PL 32

00023 VALTIONEUVOSTO

puh. 09 - 645 593

20.8.2019

8/2019

Ylityösuostumusta ei voida antaa etukäteen työehtosopimuksessa, koska työaikalaisissa on nimenomaisesti säädetty siitä, että työntekijältä on hankittava aina henkilökohtainen suostumus. Kun lisätöihin voidaan pätevästi sitoutua jo työ sopimuksessa, on sen tekemisestä voitu sopia myös työehtosopimuksin. Tällöin työntekijällä on kuitenkin säilyttävä oikeus kieltäytyä lisätyöstä työvuoroluetteloon merkittyinä vapaapäivinä perustellusta henkilökohtaisesta syystä.

Lausunnonpyytäjä: Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Asia: Työaikalain (605/1996) 18 §:n ja 40 §:n 1 momentin tulkinta

Vireille: 29.4.2019

Lausuntopyyntö

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (SAK ry) on pyytänyt työneuvostoa lausumaan siitä, pitääkö työaikalain 18 §:ssä tarkoitetun lisä- ja ylityösuostumuksen oltava nimenomainen vai riittääkö, että työ sopimuksessa tai työ sopimuslain (55/2001) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetussa selvityksessä vain yleisesti viitataan työehtosopimukseen, josta asiasta on sovittu. SAK ry tuo esille sen, että viittaaminen työehtosopimukseen on mahdollista ainakin silloin, kun on kysymys koeajasta sopimisesta (työ sopimuslain 1 luvun 4 §:n 3 momentti). Edelleen lausuntoa pyydetään siitä, vaikuttaako työaikalain 40 §:n 1 momentin mukainen toisinsopimisoikeus tulkintaan. Lausuntopyynnön taustaksi kuvataan veturinkuljettajien työehtosopimuksen määräystä ja tuodaan esille, että eräissä tilanteissa työehtosopimuksessa olisi lähdetty siitä, että työaikalain mukainen lisä- ja ylityösuostumus olisi annettu jo työehtosopimuksessa.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

1. Lausunnon kohde

SAK ry on pyytänyt työneuvostoa lausumaan siitä, miten työaikalain 18 §:n mukainen suostumus lisä- ja ylityöhön voidaan antaa ja, vaikuttaako työaikalain 40 §:n 1 momentin mukainen sopimisoikeus ensimmäiseen kysymykseen annettuun vastaukseen. Työaikalain 40 §:n 1 momenttia koskevan pyynnön sisältöä ei ole tarkennettu. Työneuvosto on ymmärtänyt asian niin, että lausuntoa pyydetään siitä, voidaanko työaikalain 18 §:n mukaisen suostumuksen antamisesta sopia toisin lain 40 §:n 1 momentissa tarkoitettulla työehtosopimuksella.

Lausuntopyyntöstä käy ilmi, että asia liittyy yksittäiseen työehtosopimusalaan ja sen piirissä syntyneeseen epäselvyyteen. Lausuntoa pyydetään myös työsopimuslain 2 luvun 4 §:n tulkinnasta. Työneuvosto voi työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004) mukaan antaa lausuntoja kuitenkin vain erikseen säädettyjen työntekijöiden suojelua koskevien lakien soveltamisesta ja tulkinnasta. Työehtosopimusmääräysten tulkinta kuuluu työtuomioistuimen ja työsopimuslain tulkinta ensiasteena käräjäoikeuden toimivaltaan. Näin ollen työneuvosto voi lausua vain työaikalain 18 §:stä ja 40 §:n 1 momentista.

2. Lisä- ja ylityösuostumuksen antaminen

Työaikalain 18 §:n (378/2018) 1 momentin mukaan: ”Ylityötä saa teettää vain työntekijän kutakin kertaa varten erikseen antamalla suostumuksella. Työntekijä voi kuitenkin antaa suostumuksensa määräytyksi lyhyehköksi ajanjaksoksi kerrallaan, jos tämä on työn järjestelyjen kannalta tarpeen.” Säännöksen 2 momentin mukaan: ”Lisätyötä saa teettää vain työntekijän suostumuksella, jollei lisätyöstä ole sovittu työsopimuksessa. Työntekijällä on tällöin kuitenkin oikeus perustellusta henkilökohtaisesta syystä kieltäytyä lisätyöstä työvuoroluetteloon merkittyinä vapaapäivinä.”

Työaikalain 18 §:n 1 momentissa on nimenomaisesti säädetty siitä, että työntekijältä on hankittava aina henkilökohtainen suostumus ylityöhön. Säännöksen perusteluissakin korostetaan, että suostumusta ei voida antaa työsopimuksessa eikä muutoinkaan kertakaikkisena (HE 34/1996, s. 51: ”Pykälän 1 momentissa on pyritty selkiyttämään vallitsevaa tilannetta siten, että työntekijän olisi annettava suostumuksensa joka kerta erikseen ennen ylityön teettämistä. Työsopimuksessa tai muutoin kertakaikkisena suostumusta ei voitaisi pätevästi antaa”). Mitään muotovaatimuksia suostumuksen antamistavalla ei kuitenkaan ole, mutta sen on oltava nimenomainen, työntekijän itsensä antama suostumus. Edellä esitetyn perusteella on työneuvoston näkemyksen mukaan selvää, että ylityösuostumusta ei voida antaa etukäteen työehtosopimuksessa.

Lisätyösuostumus voidaan sen sijaan antaa työaikalain 18 §:n 2 momentin mukaan kertakaikkisena jo työsopimuksessa. Silloinkin työntekijällä on oikeus perustellusta henkilökohtaisesta syystä kieltäytyä lisätyöstä työvuoroluetteloon merkittyinä vapaapäivinä. Työsopimuksin sovittavissa olevat asiat kuuluvat myös työehtosopimusosallisten säännöstämiskompetenssiin eli niihin asioihin, joista voidaan työehtosopimuksin pätevästi sopia (ks. työehtosopimuslain (406/1946 1 §:n 1 momentti ja mm. Sarkko, Kaarlo: Työoikeus. Yleinen osa. Helsinki 1980, s. 200). Kuten edellä tuli ilmi, työaikalain 18 §:n 2 momentin mukaan lisätyöhön voidaan pätevästi sitoutua jo työsopimuksessa. Näin ollen siitä on voitu sopia myös työehtosopimuksin. Tällöin työntekijällä täytyy kuitenkin säilyä oikeus kieltäytyä lisätyöstä perustellusta henkilökohtaisesta syystä työvuoroluetteloon merkittyinä vapaapäivinä.

3. Työaikalain 40 §:n 1 momentti

Työaikalain 40 §:n 1 momentin mukaan eräistä työaikalain säännöksistä voidaan sopia toisin säännöksessä tarkoitettujen valtakunnallisten solmijoiden välisellä työehtosopimuksella. Tämä toisin sopiminen tarkoittaa työntekijän etujen heikentämistä laissa säädetystä tasosta, samoin kuin oikeuden tai etuuden poistamista kokonaan. Toisin sopimisen kohteena olevat työaikalain säännökset on luetteloitu tyhjentävästi 40 §:n 1 momentissa. Työaikalain 18 § ei ole mukana tässä luettelossa. Näin ollen työaikalain 40 §:n 1 momentin mukainen kelpuutus ei vaikuta edellä kohdassa 2 annettuun vastaukseen.

Sovelletut lainkohdat

Työaikalain (605/1996) 18 § ja 40 §:n 1 momentti.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan sekä jäsenten Douglas, Hjelt, Ilveskivi, Kannisto, Leppänen ja Rautio sekä varajäsen Wilska mielipiteeseen.